

DĚLOSTŘELECKÉ ROZHLEDY

Redaktor: Podplukovník gšt. Josef Churavý.

Brig. generál František Kryštof:

Dělostřelectvo v boji proti tankům za obrany.

Neúčinnější zbraní proti tankům jsou protitankové kanony a kulomety velké ráže. Tyto zbraně mohou však vést boj proti tankům, až když se tanky přiblíží na vzdálenost několika set metrů, neboť teprve potom pronikají střely pancířem tanků. Závažnou věcí při tom je, že pěchota nebude všude vybavena takovým množstvím protitankových zbraní, aby mohla po každé vlastními prostředky odrazit útok tanků. Bude tedy nutno zasáhnout do boje proti tankům i jinými bojovými prostředky.

Palbu protitankových pěchotních zbraní by bylo ovšem možno zesílit palbou vlastních tanků, jež by se vrhly proti útočícím nepřátelským tankům. Tento způsob protitankového boje, který ještě není řádně vyzkoušen, vyžadoval by však, aby vlastní tanky měly buď početní nebo jakostní převahu nad nepřátelskou útočnou vozbou a aby v okamžiku tankového útoku byly již po ruce a mohly se srazit s nepřátelskými tanky dříve, než tyto tanky vniknou do obranného postavení. To všechno jsou jistě požadavky, které obránce sotva bude moci někde splnit.

Za takových okolností bude tudíž třeba hledati výpomoc u dělostřelectva a přizvat je k účasti v boji proti tankům tak, jak se to vlastně již v určité míře praktikovalo za světové války.

Dělostřelectvo, majíc mnohem větší dostřel a průraznost nežli protitankové pěchotní zbraně, může palbu těchto zbraní nejen zesílit, ale i prodloužit a tak udržovat tanky v palbě mnohem delší dobu.

Boj proti tankům může nastat v každé bojové akci, ať již to je akce obranného nebo i útočného rázu. V tomto pojednání chci však především probrat způsob, jakým dělostřelectvo bude proti tankům bojovat za obrany, neboť v obranné bitvě nabudou nepřátelské tankové útoky největšího rozsahu a významu.

1. Činnost dělostřelectva před vyražením tankového útoku.

V obraně bude nám jistě především záležet na tom, abychom nepřátelskou útočnou vozbu zneškodnili dříve, nežli by mohla vyrazit k útoku. K tomu se naskytají dvě vhodné příležitosti, a to předně v době, kdy tanky zaujmou vyčkávací postavení, a pak v době, kdy se tanky shromáždí ve východišti útoku.

a) Vyčkávací postavení tanků bude sice ležet dosti daleko za frontou, ale při tom zase nebude tak vzdáleno, aby tam nemohla dostřelit alespoň část dělostřelectva.

První povinností velitele dělostřelectva armády a sboru bude, aby stanovil prostory, hodící se za vyčkávací stanoviště nepřátelských tanků, a aby předem dal do těchto prostorů připravit vydatnou palbu těch dělostřeleckých jednotek, které tam mohou dostřelit a jejichž ráže poskytuje záruky, že i při střelbě na tak značnou dálku bude možno dosáhnout potřebného účinku proti tankům. K tomuto úkolu bude povoláno hlavně těžké a hrubé dělostřelectvo armádní, sborové a podle okolností i divisní.

Jakmile se zjistí, že tanky zaujaly v určitém prostoru vyčkávací stanoviště, je třeba zahájit na takové stanoviště soustředěnou palbu, a to i na újmu ostatních dělostřeleckých úkolů, protože tanky jsou největším nebezpečím pro obránce a potírání jich musí mít přednost před kteroukoliv jinou palebnou činností.

Čtyři hrubé oddíly, střelící jen poněkud zrychlenou kadencí, jsou s to zpracovat za 5 minut prostor v rozloze nejméně 20 ha. K palbě na tanky ve vyčkávacím stanovišti se dosud používalo jenom nárazových granátů. Poněvadž však mezi dobou, kdy tanky jsou teprve ve vyčkávacím postavení, a mezi okamžikem, kdy budou moci vyrazit k útoku, nastane skoro vždycky několikahodinné rozpětí, myslím, že by někdy, není-li vyčkávací postavení v osadě, nýbrž ve volném terénu, bylo možno předchozí střelbu zkombinovat s yperitovými granáty, neboť za takových okolností by se projevil účinek yperitu u tankové obsluhy dříve, nežli by tanky vstoupily do boje; jestliže by však tanková jednotka postřehla, že byla zasažena yperitem, byla by zase nucena provésti asanaci, čímž by byl její odjezd do východiště citelně zdržen a vyrazení k útoku v stanovenou dobu snad i znemožněno. Zaujmou-li tanky východiště v snadno zápalném terénu (v lánech dozrávajících obilí nebo kukuřice, v mláži, ve vinicích atd.) dalo by se snad v určitém rozsahu použít s úspěchem i zápalných granátů.

b) Na druhém místě musí velitel dělostřelectva sboru věnovat pozornost prostorům, které by mohly posloužit jako východiště útoku tanků. Poněvadž takové tankové východiště bude ležet nedaleko za východištěm pěchoty a bude již tedy také v účinném dosahu palby divisního dělostřelectva, případně též velitelům divisního dělostřelectva úkol připravovat soustředění palby na uvedené prostory v rámci paleb proti přípravám.

Jakmile je v určitém úseku zjištěna přítomnost tanků v blízkosti fronty, stane se palba na východiště tankového útoku nejnaléhavější a nejdůležitější součástí paleb protipřípravných. Společné soustředění sborového dělostřelectva a dělostřelectva některé divise dovoluje nám obsáhnout za 5 minut pásmo v rozloze 30—40 ha, t. j. prostor zahrnující v sobě východiště alespoň pro jeden prapor tanků.

Tanky se shromažďují ve východišti obyčejně již asi dvě hodiny před vyrazením útoku, a proto dělostřelecká protipříprava zavčas spuštěná na nejdůležitější východiště tankového útoku v podobě postupných mohutných soustředění sborového a podle okolností divisního dělostřelectva neb alespoň jeho části může dosáti velmi dobrých výsledků.

Tanky ve východišti útoku lze nejlépe postřelovat nárazovými granáty, při čemž by však někdy bylo možno doplnit tuto palbu i zápalným střelivem, jsou-li ovšem k tomu příznivé podmínky, t. j. hořlavost terénu a vítr vanoucí bočně nebo směrem k nepříteli, aby dým z požáru neztěžoval pozorování vlastního dělostřelectva a škodil jenom nepříteli.

Domnívám se, že by též kombinovaná střelba arsinovým a slizotvorným střelivem mohla značně snížit bojovou schopnost tankové obsluhy, jestliže ovšem vzdálenost tankového východiště od obranného postavení a směr větru plynovou střelbu připustí.

c) Německý předpis „Führung und Gefecht“ ukládá dělostřelectvu, aby v době, kdy je zjištěno přisunování tanků na frontu, kovalo rušivé palby na místa, jimiž se asi tanky přibližují (cesty, terénní

zářezy, skryty atd.). Od takových systematických paleb nelze však mnoho očekávat, neboť tyto palby mohou sice pohyby tanků zpomalit, ale větších škod jim asi nezpůsobí.

2. Činnost dělostřelectva proti tankům za útoku na obranné postavení.

a) Proč musíme předsunovat dělostřelectvo k boji proti tankům?

Vyrazí-li útok tanků, případně dělostřelectvu především povinnost, aby pomohlo pěchotě tento útok odrazit.

Dělostřelectvo umístěné za hlavním obranným postavením může v tomto bojovém období působit proti tankům jenom nepřímou střelbou. Válečné zkušenosti však ukázaly, že taková palba tankům valně neuškodí a že, dosáhne-li vůbec nějakého účinku, není nikdy tento účinek úměrný spoustě střeliva, které je třeba na nepřímou střelbu věnovat.

Útočící tanky lze úspěšně potírat jenom střelbou přímou. Na tuto skutečnost pamatuje i náš předpis D-VIII-1, který v části VII, v článku 95 uvádí, že velitel vyšší jednotky může posunout do hlavního obranného postavení část dělostřelectva s úkolem konat přímé palby proti tankům.

Francouzský odborník podplukovník Michoux poznamenává, že divise, která nese hlavní úsilí, má být při takovém útoku podporována dvěma prapory tanků. Budou-li sousední divise, kryjící bok hlavního útoku, mít po 1 praporu tanků, mohly by se proti divisi v obraně vyrojit až 3 prapory tanků, neboť je nutno počítat s tím, že tam, kde nepřítel vede hlavní nápor, budou na divisi v obraně útočit asi 2 divise.

Divise v obraně mívá všechny 3 pěší pluky vedle sebe. Při tom je třeba kalkulovat, že proti obrannému plukovnímu úseku, který leží na směru hlavního nepřátelského úsilí, uvede útočník do boje tanky v hodnotě asi 1½ praporu a ze zbytku že může připadnout proti nejméně významnému obrannému plukovnímu úseku asi ½ praporu tanků.

Vezmeme-li za základ, že na jedné straně prapor tanků může mít až 50 vozů a na druhé straně že protitanková zbraň, dobře umístěná a dobře obsluhovaná, může podle německých názorů vyřadit z boje až 3 tanky, potřeboval by každý pěší pluk v obraně, ležící na směru hlavního úsilí očekávaného tankového útoku, proti tankům až 30 protitankových zbraní a ostatní pěší pluky 10—20 protitankových zbraní podle toho, do jaké míry mohou být v daném případě ohroženy tankovým útokem.

Z uvedených propočtů je patrné, že by ani za takových poměrů, kdy by každý prapor pěchoty měl celou baterii vlastních protitankových kanonů a kdy by pěší pluk disponoval kromě toho ještě celou organickou rotou protitankových kulometů velké ráže, ani tyto prostředky plně nestačily a že tudíž vždycky bude třeba, vyvstane-li nebezpečí tankového útoku, rozmnožit protitankové pěchotní zbraně alespoň v těch úsecích, proti nimž by nejspíše mohl směřovat hlavní nápor nepřítele při tankovém útoku.

Dokud divise a sbory nebudou mít dostatečně velkou zálohu speciálních protitankových zbraní, aby jimi mohly předem podělit nejvíce ohrožené útvary pěchoty, dotud bude třeba nahrazovat scházející protitankové prostředky dělostřelectvem vyšších jednotek.

b) Jaké dělostřelectvo a v jakém množství bude třeba předsunovat?

Konat přímé palby proti tankům může úspěšně jenom dělostřelectvo, které se vyznačuje velkou rychlopalností a značnou pohyblivostí dělově hlavně, t. j. lehké polní a horské dělostřelectvo.

Horská děla, majíce malou palebnou výšku a malé rozměry, jsou proti lehkému polnímu dělostřelectvu ve výhodě, neboť se dají mnohem snáze skrýt před nepřátelským pozorováním.

K přímé palbě proti tankům se hodí především kanony, protože mají velmi plochou dráhu střely, velkou počáteční rychlost střelby a tím i značnou průraznost; nouzově je však možno použít k přímé střelbě proti tankům také lehkých polních a horských houfnic, kde úbytek na rasantnosti a průraznosti je poněkud zase vyvažován velikostí ráže.

V soudobé cizí odborné literatuře (rakouský generál von Eismannsberger „Kampfwagenkrieg“) se vyskytl názor, že by se v tom případě, kdy je možno očekávat velký útok tanků, neměl velitel vyšší jednotky rozpakovat zasadit třebas i veškeré lehké dělostřelectvo do linie pěchoty pro boj proti tankům. Tento názor je sice podepřen válečnými zkušenostmi, jenže tyto zkušenosti jsou čerpány z doby, kdy pěchota vůbec nebyla vybavena zvláštními protitankovými zbraněmi nebo kdy sice měla protitankové zbraně, ale pramálo účinné a ve velmi skrovném počtu.

Podle mého mínění za nynějších změněných poměrů, kdy není sporu o tom, že pěchota všech moderních armád musí mít vlastní protitankové zbraně, bylo by nejen zbytečné, ale i škodlivé vydávat již předem veškeré lehké (horské) dělostřelectvo do linie pěchoty pro boj proti tankům, neboť v takovém případě by zůstalo veliteli divise k dispozici jen hrubé dělostřelectvo, které by zvláště v obraně, kde dělostřelectva není nikdy nadbytek, najisto nestačilo k obstojnému plnění všech jiných důležitých dělostřeleckých úkolů v rámci divise. Dělostřelectvo určené k přímé palbě proti tankům, nemá-li být předčasně zničeno, nesmí se totiž prozradit palbou dříve, nežli nepřítel vyrazí k útoku. Kdo by tedy konal obranné palby v prospěch divise před vyražením nepřátelského útoku a kdo by zesílil pěchotní přehradné palby, namířené proti nepřátelské pěchotě, jejíž útok vyrazí buď současně s tanky anebo i před útokem tanků? Z těchto důvodů pokládám za nutné, aby si velitel vyšší jednotky po každé uchoval nejen hrubé dělostřelectvo, ale také část lehkého (horského) dělostřelectva za hlavním postavením, a aby předem nepředsunul zbytečně do hlavního postavení více děl, než je skutečně třeba.

Generál von Eismannsberger doporučuje, aby protitankové dělostřelectvo bylo umístěno po četách. Četa protitankových děl a zvláště četa lehkého dělostřelectva je však již dosti nápadný cíl, při čemž nám hrozí ještě nebezpečí, že celá četa může být dělovou palbou některé nepřátelské jednotky najednou vyřaděna z boje. Vzhledem na utajení a bezpečnost předsunutého dělostřelectva se mně zdá, že je výhodnější umisťovat protitanková děla izolovaně, neboť tím předně znesnadníme nepříteli pátrání, a budou-li předsunutá děla přece jenom odhalena, domníme nepřítel aspoň k roztříštění palby na větší počet malých cílů, čímž zajistí jeho palba na protitankové dělostřelectvo pozbude hodně vydatnosti.

Bylo by za vylíčených okolností účelné určovat celé dělostřelecké oddíly k přímé palbě proti tankům a rozdrobit takto postižený oddíl na jednotlivá děla a při tom odsoudit zcela k nečinnosti jak velitele oddílu, tak i jeho pomocný personál a všechny velitele baterií?

Kdybychom se k uvedenému kroku odhodlali ihned při zaujetí obrany, nemělo by to sice kromě uvedených již nevýhod jiných vážnějších důsledků, zato však, kdybychom takové opatření chtěli provést dodatečně, když je již obrana zaujata, způsobili bychom tím citelnou mezeru v sestavě dělostřelectva a zároveň bychom porušili i plán připravených obranných paleb. Rozdrobení celého oddílu k přímé palbě proti tankům je tedy v každém případě opatření velmi ne hospodárné a někdy i opatření zřejmě škodlivé, které by se u nás nemělo vyskytovat.

Lehkému (horskému) dělostřelectvu způsobíme nejmenší újmu, odejmeme-li mu potřebná děla k boji proti tankům takovým způsobem, aby chom neporušili ani taktické ani střelecko-technické svazky dělostřelectva, neboli předsuneme-li nejvýše 1 dělo od každé čtyřdělové lehké (horské) baterie. Takový úbytek unese dělostřelectvo nejsnáze, neboť třídělová lehká (horská) baterie při své rychlopalnosti je stále ještě velmi vydatnou palebnou jednotkou, která si nezadá mnoho ve výkonnosti proti baterii čtyřdělové, obzvláště je-li zásobena takovým množstvím střeliva jako baterie čtyřdělová. Proto je možno již předem a všude, kde terén poskytuje nepříteli příhodné podmínky k použití tanků, předsunout lehké (horské) dělostřelectvo získané naznačeným způsobem a v uvedeném množství bez jakékoliv obavy, že tím nějak citelně poklesne výkonnost dělostřeleckých svazků, umístěných za hlavním obranným postavením.

Nabude-li však velitel vyšší jednotky dojmu, že 1 dělo od každé čtyřdělové lehké (horské) baterie nestačí k řádnému zesílení protitankových zbraní pěchoty, může se potřebné větší množství lehkých (horských) děl proti tankům získat jenom tak, že se buď některé nebo všechny lehké (horské) baterie zredukuje až na dvě děla nebo že se některým anebo všem lehkým (horským) oddílům odejme 1 baterie, jež se pak rozdělí na jednotlivá předsunutá děla. Podle toho, pro které z obou možných řešení se rozhodneme, zbudou nám za hlavním postavením buď lehké (horské) oddíly o 3 dvoudělových bateriích anebo oddíly o 2 úplných bateriích. Běží jen o to, kterému řešení je třeba dát přednost.

Je sice pravda, že se výkonnost dvoudělové baterie nedá srovnati s výkonností normální baterie, ale přece jenom toto řešení je potud výhodné, že každému oddílu zůstanou všechny jeho baterie, byť i silně zredukované, a že tedy na dosavadním plánu palby v rámci oddílu není třeba nic měnit. Zlikvidujeme-li však některou baterii jako celek a posuneme-li její děla do hlavního postavení, poruší se tím jednak připravený plán palby oddílu, jednak nám vybudě velitel baterie s celou svou družinou. Kromě toho nám zbude v palebném postavení té baterie, kterou bychom rozdělili dodatečně po zaujetí obrany, značné množství složeného střeliva, neboť předsunutá děla, jejichž činnost je omezena jen na krátkou dobu, nikdy k přímé palbě proti tankům tolik střeliva nespoteřebují, kolik by spotřebovala, kdyby zůstala v rámci svých baterií a konala normální obranné palby, jež započnou obyčejně mnohem dříve, nežli útok vyrazí.

Toto přebytké střelivo by pak bylo nutno převážet k bateriím, které by byly oddílu ponechány.

Z těchto důvodů se kloním k názoru, že řešení, které ponechává oddílu všechny baterie, byť i ochuzené, je přece jen příhodnější nežli řešení, které umožňuje podržet větší počet děl v baterii, ale zato připravuje oddíl o celou baterii.

Nechť však dodáme lehké (horské) dělostřelectvo proti tankům tím neb oním způsobem, neměli bychom nikdy překročit meze, které jsem zde uvedl, t. j. vzít nejvýše 2 děla od každé čtyřdělové baterie nebo 1 baterii od oddílů o 3 bateriích, nechceme-li dopustit, aby použitím dělostřelectva k přímé palbě proti tankům bylo nepřipustné zeslabeno dělostřelectvo za hlavním postavením a úplně rozvrácen plán ostatních důležitých obranných paleb lehkého (horského) dělostřelectva.

Protože se k přímé palbě proti tankům hodí především kanony, ukazuje se jasně, že by za daných okolností bylo dobře, kdyby u nás místo lehkých (horských) oddílů, složených výhradně z kanonů anebo výhradně z houfnic, byly zavedeny oddíly smíšené ze 2 houfnicových a z 1 kanonové baterie, abychom pro kterýkoli plukovní obranný úsek měli ihned k dispozici především lehké (horské) kanony od nejbližšího oddílu.

c) V kterém údobí obrany se má dělostřelectvo přesunout k boji proti tankům?

Dnešní tanky mají tak značnou rychlost, že poměrně snadno urazí v terénu 1 km za 3—5 minut, a proto je naprosto nemožné, aby lehké (horské) dělostřelectvo, určené k přímé palbě proti tankům, mohlo být posunováno do hlavního postavení teprve tehdy, až se útok tanků projeví. I kdyby některé baterie umístěné nablízku záhytného pásma byly již předurčeny k tomu, aby popojely do hlavního postavení, kdyby nepřítel nasadil do útoku tanky, a byť i tyto baterie vykonaly předtím všechny přípravy, t. j. provedly náležitý průzkum předsunutých postavení a ponechaly spřežení v samé blízkosti palebného postavení baterie, přece jenom jejich děla nikdy nedorazí zároveň do vyhledaných předsunutých postavení.

Snad by se též mohl vyskytnout názor, že by přesunutí lehkého (horského) dělostřelectva bylo možno odložit do okamžiku, kdy se zjistí, že tanky zajíždějí do východiště útoku. Zde je však třeba uvážít, že se nepřítel bude všemožně snažit, aby přípravy tankového útoku co nejvíce a co nejdéle utajil a nás tankovým útokem překvapil, a že se nám tudíž nepodaří po každé a zároveň odhalit přítomnost tanků v blízkosti fronty. Ale i kdyby se to stalo a my opravdu měli zprávy o tom, že tanky jsou ve východišti, přece ani tehdy nemáme záruky, že útok tanků nevyrazí dříve, nežli uvedeme potřebnou část lehkého (horského) dělostřelectva do předsunutých postavení k boji proti tankům. K tomu přistupuje ještě nevýhoda, že dělostřelectvo, zaujímající předsunutá postavení navap před vyražením nebo dokonce již v průběhu tankového útoku, snadno prozradí stanoviště předsunutých děl, která se pak mohou stát cílem nepřátelské palby, a to ještě dříve, nežli vůbec počnou působit proti tankům. Ostatně jakékoli přemísťování dělostřelectva v údobí, kdy nepřátelský útok může vyrazit anebo již vyrazil, mělo by za následek ochabnutí palebné činnosti dělostřelectva, což je tím osudnější, že by se to stalo právě v rozhodném okamžiku, kdy naopak je třeba co nejvíce vystupňovat intensitu palby.

Z toho plyne, že lehké (horské) dělostřelectvo, určené k přímé střelbě proti tankům, musí být předsunuto do hlavního postavení buď ihned při zaujetí obrany nebo, nejpozději, v noci před tím dnem, kdy by tankový útok mohl být uskutečněn. Čím spíše je se obávat překvapení, tím dříve je třeba umístit potřebnou část lehkého (horského) dělostřelectva v předsunutých postaveních. Tuto věc je někdy možno rozřešit také tak, že se s počátku obrany uvolní k boji proti tankům nejdříve jen nezbytné minimum [1 dělo od každé čtyřdělové lehké (horské) baterie] a že se další doplněk posune dopředu teprve dodatečně podle situace, ale při tom ještě vždycky zavčas předtím, než by útok tanků mohl vyrazit.

d) Umístění předsunutého dělostřelectva proti tankům.

D-VIII-1 v čl. 95 stanoví, že se části lehkého dělostřelectva, určené k přímé palbě proti tankům, mají umístit blízko předního okraje hlavního obranného postavení. Toto ustanovení je dnes již zastaralé, neboť pochází z doby, kdy pěchota nebyla řádně vyzbrojena proti tankům a kdy jedinou účinnou protitankovou zbraní bylo vlastně jenom předsunuté lehké (horské) dělo.

Soudobá odborná literatura upozorňuje shodně na to, že protitankové zbraně, umístěné v prvním sledu pěchoty, nemohou nám zaručit, že postačí odrazit útok tanků. Všeobecně převládá dnes názor, že protitankové zbraně je nutno v obraně členit do hloubky právě tak, jako členíme obyčejné těžké kulometry.

Protitankové pěchotní zbraně mají účinný dostřel jenom asi do 1000 m, kdežto účinný dostřel lehkého (horského) dělostřelectva proti tankům je nejméně dvojnásobný, neboť lehký kanon ještě na vzdálenost 2 km může prorazit pancíř tlustý 30—50 mm. Na první pohled se tedy zdá, že by vlastně bylo výhodné, kdyby v prvním sledu protitankových zbraní byla již lehká (horská) předsunutá děla, aby mohla palbou tanky zachytit dříve, nežli vjedou do okruhu účinné činnosti pěchotních protitankových zbraní. Ve skutečnosti však lehké (horské) dělo má proti pěchotnímu dělu a protitankovému kulometu mnohem větší rozměry, větší palebnou výšku a mnohem četnější obsluhu a je tedy daleko nápadnějším cílem, který může být odhalen tím spíše, čím blíže je k nepříteli. Kdybychom umísťovali lehká (horská) děla již v pásmu hlavního odporu, vydávali bychom se v nebezpečí, že tato děla budou vypátrána a předčasně zničena dělovou palbou a obsluha zasažena třeba již palbou těžkých kulometů. Dále je třeba uvážit, že pásmo hlavního odporu bývá položeno níže nežli pásmo střední a pásmo záchytné, a to proto, aby zadním zbraním bylo umožněno přestřelovat čelní obranný sled, a že se často pásmo hlavního odporu táhne i po svahu odvráceném od nepřítelů. Tím se ovšem značně krátí hloubka pozorování, takže mnohdy bychom ani nemohli zcela využít účinného dostřelu lehkých (horských) děl, kdybychom je posunuli až k přednímu okraji hlavního obranného postavení tak, jak to stanoví náš dosavadní předpis.

Zhodnotíme-li všechny uvedené okolnosti, dospějeme k závěru, že v prvním sledu mají být proti tankům zasazeny hlavně pěchotní palebné zdroje a že předsunuté lehké (horské) dělostřelectvo má být především povoláno utvořit anebo zesílit druhý sled protitankových zbraní v hlavním obranném postavení.

e) Palebná činnost předsunutého dělostřelectva.

Naše předpisy D-VII-1 a D-VIII-1, pojednávající o střelbě jednotlivých děl na tanky, uvádějí, že předsunutá děla mají zahájit palbu teprve tehdy, až se tanky přiblíží na vzdálenost menší nežli 1000 m. Toto ustanovení však vzniklo ještě v době, kdy se tanky pohybovaly skoro tak malou rychlostí jako pěchota, a proto dnes, kdy tanky mohou i v terénu vyvinout 20kilometrovou rychlost, je třeba zkoumat, zdali uvedené ustanovení může nadále zůstat v platnosti, či má-li býti nahrazeno zněním jiným.

Tank staršího typu potřeboval k projetí 1 km až čtvrt hodiny. Za tuto dobu mohlo předsunuté lehké (horské) dělo proti tankům vychrlit na 60 ran za předpokladu, že by obsluha děla při přímém míření dokázala vypálit průměrně 4 mířené rány za minutu. Při tom předsunuté dělo mohlo v onom časovém rozpětí postupně postřelovat 3—4 tanky a na každý cíl věnovat 15—20 ran. Dnešní tank urazí trať v délce 1 km mnohdy již za 3 minuty, při čemž by ovšem předsunuté dělo stačilo vypálit jen 12 ran. Tento nepatrný počet ran a krátce vymezená doba k provedení střelby by přiměly předsunuté dělo, aby svou střelbu omezilo jenom na jeden tank. Kdybychom tedy v nynější době měli jednat přesně podle předpisu, musili bychom proti každému tanku předsunout dělo, ale to je naprosto nemožné.

Chceme-li najít východisko z této situace, musíme si napřed ujasnit, z jakých důvodů se octlo v předpisech ustanovení, že se střelba na tanky má provádět na vzdálenost pod 1000 m.

Bylo by mylné, domnívat se, že hlavním důvodem byl zřetel na účinnost palby lehkého (horského) děla. Účinnost palby proti tankům sahá totiž u lehkých (horských) děl mnohem dále než na dálku do 1000 m. Vždyť podle Marreho lehký polní kanon ze vzdálenosti 2 km prostřelí pancíř od 30—53 mm. Ostatně Francouzové připouštějí, že lehké dělostřelectvo může tanky dosti poškodit již na dálku 3 km.

Ve skutečnosti se pramení ustanovení našich předpisů z obavy, aby se předsunutá děla neprozradila příliš brzy svou palbou a nebyla umlčena ještě dříve, nežli splní svůj úkol v boji proti tankům. Za základ bylo vzato, že nepřítel bude potřebovat alespoň 15 minut času, nežli bude moci svou dělovou palbou předsunuté dělo vyřadit z boje proti tankům. Nepřítel musí totiž nejdříve zachytit záblesky a zjistiti stanoviště děla, pak sestavit povel a dát jej do baterie, vyhodnotit první rány a podle toho opravit prvky střelby a přivést další rány k cíli, čehož se mu však nepodaří vždycky dosíci ihned, a tak opravdu uplyne zcela dobře 15 minut, nežli předsunuté dělo může pocítit účinek nepřátelské palby.

A právě proto, že dřívější tanky během uvedených 15 minut mohly projeti trať jenom v délce asi 1 km, byla tato vzdálenost pojata do předpisu jako krajní mez dálkové působnosti předsunutého dělostřelectva v boji proti tankům.

Vezmeme-li i dnes bezpečnostní koeficient v trvání nejvýše 15 minut, shledáme, že předsunuté dělo, které dovedlo utajit své postavení před nepřítelem až do okamžiku zahájení palby, bude moci v boji proti tankům, má-li ovšem příznivé pozorovací podmínky, využít plně a pravděpodobně i nerušeně svého účinného dostřelu a zahájit palbu proti tankům již na dálku do 3 km. Poněvadž rychlost tanků stále ještě stoupá a poněvadž východiště tanků nebude zpravidla ani od nejzadnějších předsunutých děl vzdáleno více než na 3 km, nechybíme nikterak, řekneme-li všeobecně, že předsunutá lehká (horská) děla mohou spustit

palbu proti útočícím tankům ihned, jakmile se útok tanků projeví.

Čím dříve předsunuté dělo tanky zachytí, tím spíše může dosáhnout úspěchu. Musíme totiž mít na mysli, že lehké (horské) dělo nemůže sledovat tank tak snadno a zahrnout jej v krátké době takovým množstvím ran, jako to může učinit speciální protitankový kanon. Proto také lehká (horská) předsunutá děla potřebují mnohem více času k boji proti tankům. Ostatně je třeba také uvážit, že se při značné rychlosti, kterou dnes tanky vyvinují, stává střelba z lehkých (horských) děl na krátké vzdálenosti značně obtížnou, obzvláště když tank najíždí šikmo na výstřelnou.

Umístíme-li uvedené části lehkého (horského) dělostřelectva asi na 500 až 1000 m za prvním sledem protitankových zbraní a využijeme-li v plné míře účinného dostřelu lehkých (horských) děl proti tankům, dosáhneme tím nejen toho, že lehká děla z druhého protitankového sledu budou moci potírat tank společně s prvním protitankovým sledem, ale někdy i toho, že zachytí útočící tanky ještě dříve, než protitankové pěchotní zbraně prvního sledu zahájí palbu. Bude-li první sled protitankových zbraní rozdrčen, přenesse se veškerá tíha boje proti tankům na druhý sled, který potom musí do krajnosti napnout všechny síly, aby zdolal útok tanků a zabránil tak průlomu hlavního obranného postavení. Zkrátka vidíme, že lehké (horské) dělostřelectvo předsunuté do hlavního postavení může konat tři velmi důležité úkoly, a to zesilovat a podle potřeby i prodlužovat palbu prvního sledu protitankových zbraní a konečně odrážet s druhým protitankovým sledem útok tanků na záchytné pásmo.

Lehká (horská) děla, předsunutá do hlavního postavení, jsou především určena k boji proti tankům, ale to neznamená, že by se nesměla a neměla za určitých okolností uplatnit také proti jiným důležitým cílům.

Vyrazí-li tanky k útoku před pěchotou (to se přihází za útoku na opevněné postavení, kde chceme tanků použít k utvoření průchodů v drátěných překážkách) nebo vyrazí-li tanky současně s pěchotou, rozumí se samo sebou, že předsunuté dělostřelectvo bude potírat tanky; ale co mají předsunutá děla dělat, vyrazí-li k útoku nejdříve pěchota?

Zahájí-li útok pěchota, nemůže obsluha předsunutých děl vědět, zda pěchota povede útok i nadále vlastními prostředky anebo zda dodatečně za ní nevyrazí ještě tanky. Bude-li předsunuté dělostřelectvo mlčet a čekat na tanky, které se pak třeba vůbec nezúčastní útoku, dopustí se tím osudné chyby, neboť v takovém případě pěchota, útočící bez pomoci tanků, je hlavním nebezpečím, které je třeba odvrátit všemi prostředky, a tedy i předsunutým dělostřelectvem. Naopak zase, ukvapí-li se předsunuté dělostřelectvo a spustí-li ihned palbu na pěchotu, může se stát, že se předčasně prozradí a že potom, vyrazí-li tanky za nějakou chvíli po pěchotě, budou již předsunutá děla zachycena a ohrožena palbou nepřátelského dělostřelectva a nebudou tudíž moci řádně plnit svůj přednostní úkol, t. j. konat palbu proti tankům.

V takových případech, kdy pěchota zahajuje útok, musí předsunuté dělostřelectvo věnovat pozornost okolnosti, jak daleko leží v daném případě východiště útoku pěchoty od obranného postavení. Čím bližší je výcho-

diště útočné pěchoty, tím spíše musí následovat za útokem pěchoty útok tanků, je-li vůbec proponován, neboť jinak by tanky přišly příliš pozdě na pomoc pěchotě, a tím také menší je nebezpečí, že se před-sunuté dělostřelectvo předčasně prozradí, počne-li ihned po-střelovat útočící pěchotu. Jestliže však útok pěchoty vyrazí z větší dálky, musí předsunuté dělostřelectvo jednat opa-trněji, neboť zde by již mohlo nastat větší časové rozpětí mezi útokem pěchoty a vyražením tanků. Zde je tedy na místě, aby předsunuté dělo-střelectvo odložilo palbu na pěchotu až do okamžiku, kdy se pěchota více přiblíží, a pak teprve zahájilo tuto palbu, jestliže se ovšem zatím neob-jeví tanky.

Předsunutému dělostřelectvu hrozí vždycky mnohem větší nebezpečí, že bude zničeno, nežli dělostřelectvu, které je umístěno za hlavním obran-ným postavením a chráněno proti pozemnímu pozorování, a proto před-sunuté dělostřelectvo musí úzkostlivě dbát toho, aby se předčasně nepro-zradilo ať již nedokonalým zastřením anebo pohybem nebo ukvapeným zahájením palby. I když předsunuté dělostřelectvo nelze uchránit před zkázou, musí být alespoň naší snahou naučit dělostřelectvo jednat tak, aby obsluha předsunutých děl nepřivolala na sebe zhoubnou palbu nepřátelského dělostřelectva dříve, nežli předsunuté dělo splní svůj úkol.

Velikost nebezpečí je však úměrná důležité službě, kterou nám před-sunutá děla mohou dnes v boji prokázat, neboť předsunutá děla tím, že střílejí přímo, poškozují útočníka v nejrozhodnějším oka-mžiku mnohem vhodněji, mnohem citelněji a při tom daleko menším počtem střeliva, nežli to může dokázat ostatní dělo-střelectvo, konající nepřímou střelbu. Obzvláště však je třeba poukázat na to, že předsunuté dělostřelectvo, je-li jeho postavení výše položeno nežli postavení pěchoty v pásmu hlavního odporu, může sle-dovat nepřítelů do samé blízkosti vlastní pěchoty a zasypávat jej palbou, a to i tehdy, když ostatní dělostřelectvo nemůže již na přední sledy ne-přítelů působit z obavy, aby nezasáhlo vlastní pěchotu.

f) Činnost dělostřelectva proti tankům po průlomu hlav-ního obranného postavení.

Dokud nepřítel útočí za podpory tanků na hlavní postavení, koná dě-lostřelectvo vyšších jednotek, umístěné za hlavním postavením a sloučené v taktické svazky, normální obranné palby. Paleb proti tankům se může zúčastnit v tomto období jenom nepřímou střelbou, a to způsobem, který je popsán v D-VII-1, čl. 578. Toto dělostřelectvo však musí předem učinit zvláštní opatření, aby v tom případě, že by se nepříteli poda-řilo za pomoci tanků prolomit hlavní postavení, mohlo dělo-střelectvo přejít bez prodlení k přímé střelbě proti tankům a tak společně se zálohami zastavit další pronikání tanků a omezit průlom na nejmenší míru.

Má-li dělostřelectvo rádně a závčas splnit vytčený úkol a stát se tak třetím protitankovým palebným sledem, musí svá palebná postavení volit tak, aby z těchto postavení mohlo konat pří-mou palbu proti tankům, proniknou-li tanky hlavním postavením, anebo aby za tím účelem mohlo rychle zajet na příhodná místa v blízkosti palebného postavení.

Čím blíže je baterie posunuta k záchytnému pásmu, tím více musí dbát, aby její palebné postavení umožňovalo přímou střelbu ve směru,

odkud tanky mohou vyrazit. Není-li však možno vyhovět tomuto požadavku a musí-li baterie volit pro přímou střelbu proti tankům zvláštní postavení nedaleko postavení normálního, musí velitel baterie volit pro přímou střelbu proti tankům zvláštní postavení nedaleko postavení normálního, musí velitel baterie pamatovat na to, aby svá děla závčas dostal na náležité místo. To znamená, že u takové baterie po každé, kdykoli hrozí útok tanků, musí být postavení kolesen co nejbližší a spřezení v pohotovosti, aby bylo možno děla přemístit v okamžiku, kdy se tanky chystají již vniknout do hlavního postavení a kdy vlastní dělostřelectvo stejně již nemůže do hlavního postavení střílet, nechce-li bít do vlastních jednotek. To si ovšem mohou dovolit jenom vzdálenější baterie, kdežto blízké baterie musí podstoupit boj s tanky jenom ze svého normálního postavení, a to proto, že by jim při značné rychlosti dnešních tanků nezbylo dosti času, aby mohly uskutečnit přemístění děl na jiné místo.

Dělostřelectvo umístěné za hlavním postavením tvoří proti tankům poslední hradbu v rámci divise a tato hradba může být ještě vyztužena protitankovými zbraněmi divisních a sborových záloh. Za dnešních poměrů při tankovém útoku nemůže dělostřelectvo, které má menší pochodovou rychlost nežli tanky, ustoupit a uniknout před tanky, a proto se musí bít proti tankům na místě až do poslední chvíle, dokud není zničeno nebo zajato anebo dokud se mu nepodaří tanky zdolat. A protože se dělostřelectvo nemůže jinak zachránit nežli tím, že zlomí útok tanků, musí vynaložit všechny své síly a schopnosti, aby kladlo co nejtěžší odpor a způsobilo tankům co největší ztráty a rozhodlo tak bitvu s tanky v svůj prospěch.

Kapitán děl. RNC. Jaroslav Chyška:

Dělostřelecká branná výchova na středních a měšťanských školách.

V německém časopise „Artilleristische Rundschau“ z října 1935 v článku „Schiessen ohne Beobachtung“ (Střelba bez pozorování) čteme:

„Nebylo by možné ve školní výchově naší mládeže vymezit náležité místo i předmětům vojensky důležitým? Jakou výhodu asi bude mít v budoucí válce národ, který již předvýchovou na civilních školách dosáhl toho, že tisíce mužské mládeže ovládají geodetické, balistické, dělostřelecké a j. výpočty, že mají potřebné vědomosti z telefonie, telegrafie, radiofonie, letectví, meteorologie a boje plynem. Nebylo by záhodno po draze zaplacených zkušenostech poslední velké války věnovat vedle výchovy tělesné i náležitou péči duchovní matematické a technicko-fyzikální výchově školní mládeže? Podle mého názoru by neměl existovat absolvent vyšší střední školy, který by neuměl přijímat Morseovy značky právě tak rychle, jako psát. Stejně by měl ovládat všechny způsoby výpočtu polohy vlastního stanoviště nebo jiného neznámého bodu. Dnes by neměla státní správa klást žádné překážky uskutečnění těchto myšlenek.“

V stejném časopise z března letošního roku se zabývá již podrobněji a určitěji otázkou dělostřelecké branné výchovy na vyšších středních školách civilní školský odborník dr. H. Herrmann.